

ALTERNATIVNI CEDAW IZVJEŠTAJ:

IZVJEŠTAJ ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA O PRIMJENI ZAKLJUČNIH ZAPAŽANJA I PREPORUKA CEDAW KOMITETA ZA BOSNU I HERCEGOVINU

2013 - 2017

Stereotipi

Pripremile: Lejla Gačanica, Dragana Dardić, Jovanka Popović i Ivana Stanković

Zaključni komentar 19:

Komitet stalno ponavlja svoju zabrinutost zbog otpornosti patrijarhalnih stavova i duboko ukorijenjenih stereotipa o ulogama i odgovornostima žena i muškaraca u porodici i društvu u cjelini (CEDAW, C/BIH/CO/3, tačka 23). Komitet zapaža da ovakvi rodni stereotipi čine značajnu kočnicu za provođenje Konvencije jer su u korijenu uzroka (1) nepovoljnog položaja žena u zemlji članici u političkom i javnom životu, naročito na položajima odlučivanja i među izabranim predstavnicima vlasti, kao i na tržištu rada (2) rasprostranjenosti porodičnog i seksualnog nasilja u zemlji članici i (3) rodne segregacije koja se odražava u izborima obrazovanja žena i djevojčica. Dodatno, Komitet izražava žaljenje zbog ozbiljnog oklijevanja u otklanjanju preostalih rodnih stereotipa iz školskih udžbenika.

Preporuka Komiteta 20:

Komitet zahtijeva da zemlja članica: (a) ukloni, kao pitanje prioriteta, rodne stereotipe iz obrazovnih udžbenika i nastavnih sadržaja; (b) širi principe nediskriminacije i ravnopravnosti spolova kroz obrazovni sistem, i formalni i neformalni, s ciljem povećanja pozitivnog i nestereotipnog prikazivanja žena, ugradnjom ljudskih prava i ravnopravnosti spolova u obuke i obrazovne materijale i obezbjeđenjem obuka o pravima žena za nastavno osoblje; (c) razvije opsežnu sveobuhvatnu strategiju kroz sve sektore, s proaktivnim i održivim mjerama, koje ciljaju na žene i muškarce, djevojčice i dječake, da se prevaziđu stereotipni stavovi o ulogama i odgovornostima žena i muškaraca u porodici i društvu, naročito u oblastima gdje su žene u najnepovoljnijem položaju, kao što su javni i politički život i zapošljavanje; i (d) pojača saradnju sa civilnim društvom i ženskim organizacijama, političkim strankama, zaposlenima u obrazovanju, privatnim sektorom i medijima, i da širi informacije o pravima žena široj javnosti i određenim grupama, kao što su donosioci odluka, poslodavci, omladina i ugrožene grupe žena.

UVOD U OBLAST

Izrazita prisutnost patrijarhalnih normi u bh. društvu održava živim rodne stereotipe čija je zastupljenost evidentna u gotovo svim segmentima života djevojčica, djevojaka i žena u BiH. Pitanja rodne ravnopravnosti i rodnih stereotipa ozbiljno su zanemarena u obrazovnom sistemu te veoma često bivaju simplificirana i podvedena pod pitanja iz potpuno drugih oblasti.

Rodne analize udžbenika i nastavnih planova i programa su rijetke i najčešće ih potpisuju organizacije civilnog društva. Gender mehanizmi i relevantna ministarstva do sada se nisu sistemski bavili pitanjem uklanjanja rodnih stereotipa iz udžbenika niti uvođenjem

kontinuirane obuke nastavnog osoblja za rodna pitanja. Ove edukacije uglavnom rade nevladine organizacije, sporadično i u okviru projekata. Dodatni problem predstavlja decentralizovani sistem obrazovanja²⁷ što za posljedicu ima neujednačene obrazovne politike i postojanje velikog broja privatnih osnovnih i srednjih škola koje su značajnim dijelom autonomne i nisu predmet redovnih kontrola, praćenja i analiza²⁸. Kao najvažnije tačke otpora u eliminaciji rodni stereotipa u obrazovanju ističu se: neprilagođeni nastavni planovi i programi, udžbenici puni rodni stereotipa, needuciranost nastavnog osoblja o temama rodne ravnopravnosti i uklanjanja stereotipa unutar nastave, neprilagođenost predmeta građanskog odgoja i odjeljenjskih zajednica.

Kad je riječ o medijima, ne postoje organizirane, planske medijske kampanje koje bi promovisale žene kao ravnopravne članice društva te se one i dalje najčešće prikazuju u „tradicionalnim“ ulogama domaćice, majke, žrtve. U oba slučaja izostaje širenje znanja i bolje razumijevanje koncepta ravnopravnosti muškaraca i žena na svim nivoima društva.

RODNI STEREOTIPI U OBRAZOVANJU

Pitanje rodni stereotipa i uloga koje se tradicionalno pripisuju ženama i muškarcima u bosanskohercegovačkom društvu nisu predmet interesovanja ni stručne prosvjetne javnosti ni zvaničnih strategija i politika u oblasti obrazovanja. Strateški dokumenti u oblasti obrazovanja u BiH sistemski se ne bave pitanjem rodne ravnopravnosti. *Strateški pravci razvoja obrazovanja u BiH s planom implementacije za period 2008 – 2015.* uopšte ne problematizuju rodne stereotipe niti se bave pitanjem rodne ravnopravnosti.²⁹ Isto je i sa Strateškom platformom razvoja obrazovanja odraslih u BiH za period 2014 – 2020. gdje su žene samo statistika u tabelama nezaposlenih³⁰. U RS je 2016. godine usvojena nova *Strategija razvoja obrazovanja RS za period 2016 – 2021.* u kojoj nema ni slova o učenju o rodnoj ravnopravnosti ili eliminaciji rodni stereotipa iz udžbenika.³¹

Pitanje obrazovanja direktno je povezano i s budućim izborom zanimanja. BiH se, ratifikujući različite međunarodne ugovore o ljudskim pravima, obavezala da će provoditi programe savjetovanja dječaka i djevojčica o izboru zanimanja i da će poticati mlade žene da biraju netradicionalne oblasti studija i zanimanja. Međutim, ključni strateški dokumenti iz oblasti obrazovanja, koji se direktno tiču izbora budućih zanimanja i karijere, nikako ili tek usputno

²⁷ Obrazovanje u BiH je u nadležnosti entiteta, kantona i BD BiH. U BiH egzistiraju tri nastavna plana i programa – NPP RS, Okvirni NPP FBiH te Plan i program za nastavu na hrvatskom jeziku. Vidjeti: Ibrahimović, Namir, Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje u BiH (trenutno stanje i preporuke za reforme), Inicijativa za monitoring evropskih integracija BiH, 2015, dostupno na: http://eu-monitoring.ba/site/wp-content/uploads/2015/06/Obrazovanje_lzvjestaj_Namir_Ibrahimovic.pdf

²⁸ U Analizi „Privatne škole u BiH“ iz decembra 2015. godine se navodi da resorna ministarstva nisu informisana o broju privatnih škola i ne prate njihov rad (barata se brojem od 11 osnovnih, 36 srednjih privatnih škola te 15 javnih škola u privatnom vlasništvu), da se pedagoška praćenja i procjene obrazovnih standarda ili ne obavljaju ili ih se ne želi staviti na uvid javnosti te da obrazovna politika kao i motivi osnivača (i izvori finansiranja) nisu predmet kontrole. (Školegijum, dostupno na: http://skolegijum.ba/static/biblioteka/567c138f02c25_privatneskoleubosniihercegovini.pdf)

²⁹ „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 63/08

³⁰ Vidjeti: Odluka o usvajanju Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u BiH za period 2014 – 2020: <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/Tg0l9GmxLiY=>

³¹ U dijelu Strategije koji se odnosi na Standarde kvaliteta udžbenika se konstatuje da se ne ulaže u dovoljnoj mjeri u inoviranje i podizanje kvaliteta udžbenika, ali se nigdje ne pominje potreba da se inoviraju udžbenički sadržaji, od kojih su mnogi rodno stereotipni: <http://www.atvbl.com/wp-content/uploads/2016/03/Prijedlog-strategije-razvoja-obrazovanja-RS-2016-2021-1.pdf>

spominju spol ili rodno određenje³², ne problematizirajući rodne stereotipe kao determinante koje određuju buduća zanimanja djevojaka i žena u bh društvu. Prema zvaničnim podacima razlike u spolnoj zastupljenosti su najveće u stručnim školama, u kojima je oko 70% muškaraca, dok su u drugim vrstama srednjih škola procentualno zastupljenije djevojčice.³³ Žene se često odlučuju za područja obrazovanja koja će im omogućiti nalaženje posla koji se smatra prihvatljivim za žene.³⁴ U okviru Kvalifikacijskog okvira, zanimanja su i dalje navedena samo u muškom rodu.³⁵

Do sada nisu urađeni opsežni i sistematični pregledi i analize postojećih nastavnih planova i programa³⁶ (sa aspekta prisustva rodni stereotipa) niti su predloženi i/ili usvojeni novi planovi i programi i metodologije koje će biti oslobođene rodni stereotipa. Postojeći planovi i programi ne sadrže ili tek sporadično spominju sadržaje koji eksplicitno govore o ravnopravnosti spolova.³⁷

Nastavni plan i program RS za osnovno obrazovanje i vaspitanje (2014) rodno je nesenzibilan - rodne uloge i stereotipi spominju se tek na dva mjesta.³⁸

Slična situacija je i u FBiH. Od učenika i učenica se očekuje da će nakon završenog devetogodišnjeg školovanja znati gdje se nalazi Apeninski poluotok i koje su njegove geografske odlike, da će poznavati građu ćelije, da će biti u stanju razumjeti fisiju i fuziju ali ne i da će biti u stanju prepoznati i imenovati rodne stereotipe i uloge!³⁹

³² U dokumentu Strateški pravci razvoja karijerne orijentacije u F BiH za period 2015-2020. godina, navodi se da usluge karijerne orijentacije treba da se provode bez diskriminacije korisnika na bazi spola, starosti, itd, dok se u Principima i standardima obrazovanja odraslih u BiH 2014. samo na jednom mjestu ističe da „odrasli imaju pravo na jednake prilike i uvjete za pristup, učešće i sticanje obrazovanja, bez obzira na godine života, spol, (...) te druge osnove“ (vidjeti: <https://ec.europa.eu/epale/hr/resource-centre/content/principi-i-standardi-u-oblasti-obrazovanja-odraslih-u-bosni-i-hercegovini>). U Strategiji učenja o preduzetništvu u obrazovnim sistemima u BiH za period 2012-2015. sa Akcionim planom implementacije pol i rodno određenje su spomenuti na dva mjesta: „Najbitnije je da svaka lokalna zajednica stvori preduslove za svoje stanovnike (bez obzira na njihovu dob, nivo i tip obrazovanja, etničku pripadnost ili spol) te im omogući savjete i podršku pri osnivanju sopstvenog preduzeća i pristupa servisima za podršku preduzećima.“ ; „Izuzetno je važno da svaka lokalna zajednica stvori preduslove da njeni građani, bez obzira na starosnu dob, nivo i vrstu obrazovanja, etničko ili rodno određenje, na zahtjev, dobiju šansu da prođu obuku za sticanje osnovnih znanja i vještina koje im mogu dati odgovore na pitanje „Kako započeti vlastiti biznis?“

³³ Žene i muškarci u BiH 2016., http://www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_zene_i_muskarci_bh_2015_eng.pdf

³⁴ „Bosna i Hercegovina: Rodne razlike u iskorištavanju prava i mogućnosti koje nudi društvo, pristupu ekonomskim mogućnostima i zastupanju“, Svjetska banka, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Zavod za statistiku FBiH i Republički zavod za statistiku RS, 2015. dostupno na <http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2016/03/WB-Rodne-razlike-u-iskoris%CC%8Ctavanju-prava.pdf>

³⁵ Npr: tapetar, kuvar, konobar, varilac, itd. Vidjeti:

http://www.vetbih.org/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=132&lang=sr

³⁶ U BiH postoje tri nastavna plana i programa – za osnovne škole u RS, Okvirni Nastavni plan i program FBiH te Plan i program za nastavu na hrvatskom jeziku.

³⁷ Nastavni planovi i programi, udžbenici i rodni stereotipi, Foruma žena Socijaldemokratske partije BiH, mart 2016.godine

³⁸ Rodne uloge i stereotipi, u dokumentu napisanom na 768 strana, spominju se: u predmetu Biologija za 9. razred, pod temom “Reproduktivno zdravlje” i u predmetu Vaspitni rad u odjeljenoj zajednici za 7. razred pod temom “Prevenција nasilja”, gdje nije precizirano da li se radi o nasilju nad djevojčicama i ženama ili vršnjačkom nasilju ili nekom drugom obliku nasilja. Vidjeti: <http://www.rpz->

rs.org/sajt/doc/file/web_portal/05/5.2/Nastavni%20plan%20i%20program%20za%20osnovnu%20skolu.pdf

³⁹ http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/Zakonska_akta/okvini%20npp.pdf. U sektoru za udžbeničku politiku Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke su nam rekli da je ovaj Okvirni nastavni plan i program za devetogodišnje osnovne škole u FBiH i dalje važeći ali i da svaki kanton ponaosob donosi svoje nastavne planove i programe.

Prema podacima prikupljenim od pedagoških zavoda⁴⁰ u BiH, nijedan nije predlagao izmjene nastavnih planova i programa iz rodne perspektive. U *Zajedničkoj jezgri nastavnih planova i programa za građansko obrazovanje definisano na ishodima učenja*⁴¹ iz 2015. godine tek se usputno spominje „izbjegavanje rodni stereotipa,“ a spolna/rodna pripadnost tek kao jedan od faktora „kulturnog identiteta“.

U augustu 2016. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo objavilo je revidirane nastavne planove i programe za gimnazije po predmetima ali ni u njima nema ni pomena o rodnim ulogama i stereotipima.⁴² *Jedino Sociologija za IV razred Gimnazije* predviđa oblast „Spolnost i društvo“ u okviru koje se izučavaju pojam spola, promjena odnosa među spolovima, muškarci i žene nekad i sad, itd., dok je u predmetu *Kultura religija* na jednom mjestu spomenuto izučavanje kulture ravnopravnosti i partnerstva između muškarca i žene.

Pored planova i programa, ključni faktor promoviranja stereotipa u obrazovanju su udžbenici. Do sada nije urađena cjelovita analiza udžbenika koji su u upotrebi u BiH. Udžbenici u BiH ostaju „sigurno utočište patrijarhata“ i po svemu „odražavaju patrijarhalnu heteronormativnu stvarnost u kojoj djevojčice i dječaci žive“⁴³. Na ilustracijama u udžbenicima dječaci igraju lopte, trče, voze romobil, idu u školu, prave kuću, kose travu, voze auto, a djevojčice uče djecu, pletu čarape, mijese hljeb, tkaju ćilim, beru cvijeće, nose mašnu u kosi, idu na pijacu.⁴⁴

Jedna od skorijih analiza udžbenika o stereotipima koja je rađena u srednjim školama u Kantonu Sarajevo 2016. godine⁴⁵ potkrjepljuje da su žene i djevojčice stereotipno prikazane i da su brojčano malo zastupljene. Na fotografijama u 5 analiziranih udžbenika identifikovano je 290 fotografija na kojima su prikazani muškarci i 27 slika na kojima su žene. U analizi se takođe navodi da je spektar zanimanja u kojima se prikazuju žene znatno sužen, da se aktivnosti u domaćinstvu prikazuju kao isključivo ženski poslovi i da u udžbenicima dominira sveta porodica "otac-majka-dijete", dok se potpuno zanemaruje činjenica da mnoge žene danas same podižu i odgajaju djecu.

Važnu kariku u eliminaciji rodni stereotipa predstavlja nastavno osoblje koje bi moralo biti senzibilizirano, educirano i spremno u učionicama raditi na kritičkom propitivanju i širenju razumijevanja o neosnovanosti stereotipa kod učenika/ca. Podaci iz pedagoških zavoda

⁴⁰ Podaci su prikupljeni od pet kantonalnih zavoda i Republičkog zavoda RS (u posjedu autorica).

⁴¹ Izradila Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

⁴² U revidiranim nastavnim planovima i programima za predmete Filozofija, Sport/šport, Psihologija, Građansko obrazovanje, demokratija i ljudska prava, Biologija (pominju se samo spolne bolesti spolno sazrijevanje i odnosi medju spolovima), Bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnost, nema ni slova o rodnim ulogama. Vidjeti: <http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/revidirani-nastavni-programi-za-gimnazije>

⁴³ „Školski udžbenik kao sigurno utočište patrijarhata“ na: <http://www.voxfeminae.net/cunterview/politika-drustvo/item/8807-skolski-udzbenik-kao-sigurno-utociste-patrijarhata>

⁴⁴ Autorica Lamija Begagić je analizirala udžbenike Bosanski jezik i književnost i Moja okolina za razrednu nastavu (I – IV/V razred). U analizi pod nazivom Žena, majka, učiteljica, Begagić dalje navodi da je svijet koji slikamo u udžbenicima “svijet viđen očima dječaka” te da se rodno senzitivn i korektan jezik koristi nepažljivo i neprecizno. Vidjeti: <http://www.skolegijum.ba/tekst/index/271>

⁴⁵ Analizirano je 7 udžbenika - Čitanke od 1. do 4. razreda i udžbenici Historije, Filozofije i Sociologije, koji se koriste u srednjim školama u Kantonu Sarajevo. Analizu o zastupljenosti stereotipa u udžbenicima za školsku godinu 2015/2016 je za Fondaciju CURE sprovela mr.sc. Saša Knežević. Rezultate ove analize nam je, za potrebe ovog dijela izvještaja, dostavila Fondacija CURE.

govore o edukaciji u oblasti rodne ravnopravnosti samo u jednom kantonu,⁴⁶ dok drugi kantoni (i RS) ili ne vode evidenciju ili nijedan saradnik nije prošao obuku.

U pripremi ove oblasti provedeno je istraživanje u 37 osnovnih i srednjih škola u BiH na temu stereotipa u obrazovanju⁴⁷. Cilj je bio pribaviti podatke o zastupljenosti učenja o stereotipima i rodnoj ravnopravnosti te saznati više o saradnji školskih ustanova s nevladinim sektorom. Od ukupno 10 škola koliko ih je odgovorilo na ankete, samo 3 škole rade na ovim pitanjima.⁴⁸

Organizacije civilnog društva koje smo anketirali za potrebe pisanja ovog izvještaja⁴⁹ identifikovale su 'naučene uloge' kao nešto s čim djeca dolaze u školu koja dalje, obično, čak i ako ne podržava naučene uloge, propušta ih propitati, kao i problem 'nezainteresovanosti nastavnog osoblja' u procesu učenja o rodnim stereotipima.

Nositelji i realizatori edukativnih programa u oblasti rodne ravnopravnosti i dalje su nevladine organizacije koje organizuju različite aktivnosti u školama (radionice za učenike/učenicice, roditelje, nastavno osoblje,⁵⁰ predavanja,⁵¹ istraživanja,⁵² vršnjačke edukacije,⁵³ projekte razvijanja saradnje,⁵⁴ publikacije). Ova oblast ostaje u sferi neformalne edukacije unutar obrazovnog sistema, a time i nedostupna (ili u različitom obimu) na teritoriji cijele zemlje.

RODNI STEREOTIPI U MEDIJIMA

Pored obrazovnog sistema, mediji igraju ključnu ulogu u informisanju i podizanju svijesti javnosti o štetnosti rodnih stereotipa u društvu. Sadržaji u bh. medijima posvećeni rodnoj

⁴⁶ Pedagoški zavod Unsko-sanskog kantona: obuku u oblasti rodne ravnopravnosti prošlo 23 nastavnika, 20 žena i 3 muškarca

⁴⁷ Anketa broj 01/16 provođena u periodu april-maj 2016.godine (primjerci u posjedu autorica).

⁴⁸ Međunarodna srednja i osnovna škola u Sarajevu do 5 puta u polugodištu problematizuje pitanje rodnih stereotipa u saradnji sa TPO Fondacijom i u sklopu 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, dok Srednja tehnička škola „Hasib Hadžović“ iz Goražda više od 10 puta u toku polugodišta problematizuje pitanja rodne ravnopravnosti sa svojim osobljem i učenicima.

⁴⁹ Na anketu broj 02/16 koja je provođena u mjesecu aprilu 2016. godine odgovorilo je 16 organizacija civilnog društva u BiH (primjerci u posjedu autorica).

⁵⁰ Žene ženama (2014.) preko 90 radionica u Sarajevu, Istočnom Sarajevu, Foči, Goraždu; Fondacija CURE (2014. i 2015.) kroz projekte Rodno uvjetovano nasilje (22 radionica sa 8 razreda različitih srednjih škola, saradnja s profesorima i profesoricama srednjih škola i pedagogima i pedagoginjama srednjih škola) i Rod i spol kroz obrazovni sistem (12 radionica sa 227 učenika/ca srednjih škola u Sarajevu); Fondacija lokalne demokratije kroz projekat Moj izbor – prevencija nasilja među i nad mladima (13 radionica u Sarajevu); Udruženje „Snaga žene“ - set radionica: Seksualno prenosive bolesti i seksualno zdravlje, Antitraficking- Prevencija trgovine ljudima, o značaju životnih vrijednosti u međuljudskim odnosima; TPO Fondacija - više od 1500 mladih i djece iz Kantona Sarajevo, Tuzlanskog, Hercegovačko-neretvanskog i Zeničko-dobojskog kantona i nekih gradovi u RS su sudjelovali u radionicama; Fondacija „Udružene žene“ (od 2014. godine) projekat Preventivne aktivnosti rodno-zasnovanog nasilja u školi (11 osnovnih škola u Banja Luci i Gradišci); Udruženje žena „Derventa“ s projektom Prevencija rodno uslovljenog nasilja nad djevojčicama u osnovnim školama u Derventi, Prnjavoru, Brodu, Liješću, Podnovlju i Rudanci, Kotorskom i G. Smrtićima; Organizacija Glas žene – 24 radionice u osnovnim školama (2014. i 2015.)

⁵¹ Ženski centar Trebinje (predavanja na temu seksualnog nasilja, vršnjačkog nasilja, nasilja u porodici, nasilja putem društvenih mreža i vršnjačkog nasilja u Istočnoj Hercegovini); Udruženje žena „Derventa“ (Nema razlike među nama).

⁵² Organizacija Glas žene (o nasilju u vezama među mladima, Bihać, 2015.).

⁵³ Institut za razvoj mladih KULT, Fondacija „Udružene žene“.

⁵⁴ TPO fondacija - saradnja i partnerstvo s više od 200 srednjih škola u Kantonu Sarajevu i Tuzli, kao i Zeničko-dobojskog, Hercegovačko-neretvanskog kantona i Srednjobosanskog kantona, sa više od 10 lokalnih i međunarodnih univerziteta, sa više od 20 lokalnih nevladinih organizacija i općina.

ravnopravnosti, uspješnim ženama i ženskim pravima podržani su mahom donacijama stranih organizacija i nisu produkt organizovane uređivačke politike.⁵⁵ Ono što nedostaje u oblasti medija zasigurno jesu kontinuirana praćenja i efekti rada i primjene odredbi o spolnoj, odnosno rodnoj jednakosti.

Unatoč edukacijama za novinare/ke o temama rodne ravnopravnosti i nadogradnji relevantnih akata o djelovanju medija u BiH u području rodne ravnopravnosti⁵⁶ još uvijek je prisutno stereotipno prikazivanje muškaraca i žena u medijima i još uvijek su žene drastično manje zastupljene u vijestima koje se tiču politike,⁵⁷ ekonomije ili reformskih procesa. Nacionalni izvještaj za BiH u okviru projekta Global Media Monitoring⁵⁸ pokazuje da je učešće žena u vijestima (novinskim, radijskim, televizijskim i on-line medijima) u 2015. godini iznosilo 15,6%, što je znatan pad u odnosu na 2010. godinu kada su žene činile 23% osoba o kojima smo čitali ili slušali u vijestima.

I monitoring medija koje je rađen u septembru 2016. godine pokazao je da pitanja rodne ravnopravnosti i ženskih ljudskih prava nisu predmet medijskih sadržaja. Naime, od 5.908 analiziranih medijskih priloga i tekstova samo 0,5% njih bavilo se ovim temama.⁵⁹

Regulatorna agencija za komunikacije, koja je zadužena da prati rad elektronskih medija u BiH, nema podatke o državnim kampanjama za promicanje ravnopravnosti spolova i suzbijanje stereotipa niti imaju evidentirane prijave za diskriminaciju na osnovu spola u medijima u BiH u periodu 2010 – 2016.

Žene se u medijima i dalje češće nego muškarci identifikuju u odnosu na porodični status (nečije supruge), a izvještavanje o ženama žrtvama rodno zasnovanog nasilja se pozicionira u rubrike crne hronike sa često senzacionalističkim naslovima. Prisustvo žena u medijima zavisi isključivo od toga koliko je žena aktivna u javnom, prije svega političkom životu, dok rodno osjetljivi jezik u medijima još uvijek nije profesionalni standard.

PREPORUKE

1. Uvesti obavezno rodno osjetljivo obrazovanje/učenje u nastavne planove i programe na svim nivoima obrazovanja, s posebnim fokusom na utvrđivanje jedinstvene udžbeničke politike zasnovane na rodnoj i spolnoj ravnopravnosti.

⁵⁵ Balkanski medijski barometar Bosna i Hercegovina 2014.

⁵⁶ Preporuke o tretiranju rodni sadržaja i upotrebi rodno osjetljivog jezika u medijima Bosne i Hercegovine, Vijeće za štampu, 24.08.2006, Kodeks za štampu i online medije u BiH (dostupno na http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9).

⁵⁷ Analiza izvještavanja štampanih medija o kandidatkinjama na Općim izborima 2014. godine u BiH, koju je uradilo Udruženje INFOHOUSE, pokazuje da kandidatkinje nisu zauzimale značajno mjesto u medijskom izvještavanju o predizbornim kampanjama. Printani mediji su pisali o samo 5,37% žena koje su se kandidovale na Općim izborima 2014. godine. Vidjeti: http://soc.ba/site/wp-content/uploads/2015/04/Godisnji_HRP-7_FINAL_10.04.2015_za-print.pdf Ni lokalni izbori u BiH, koji su održani u oktobru 2016. godine, nisu prošli bez stereotipnog prikazivanja žena kandidatkinja. Informativni portal grada Bijeljine organizovao je akciju „Koja je najljepša kandidatkinja za odbornika Skupštine grada Bijeljina“ čime su, opet, učešće žena u politici sveli na pitanje ljepote, a ne stručnosti i kompetencija. (<http://www.gradbijeljina.net/2016/09/09/koja-je-najljepsa-kandidatkinja-za-odbornika-skupstine-grada-bijeljina-2/>)

⁵⁸ http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/imported/reports_2015/national/Bosnia-Herzegovina.pdf

⁵⁹ Monitoringom je bilo obuhvaćeno 6 medija u BiH (dva on-line portala, dvije TV stanice i dvoje dnevnih novina), a monitoring je organizovala Inicijativa Građanke za ustavne promjene. Trajao je od 1. do 30. septembra 2016.

2. Izraditi jedinstvene indikatore za ocjenjivanje nastavnih materijala, posebno udžbenika, iz rodne perspektive i osigurati njihovo kontinuirano praćenje i analize te u najskorijem periodu izvršiti sveobuhvatnu analizu odobrenih udžbenika s aspekta rodnih stereotipa.
3. Obezbijediti i poticati edukaciju odgajatelja/ica i nastavnog osoblja u smjeru promicanja ravnopravnosti spolova u obrazovnom sistemu, uključujući saradnju s organizacijama civilnog društva, roditeljima i medijima.
4. Obezbijediti mehanizme za dosljednu primjenu akata o ravnopravnom prikazivanju žena i muškaraca u medijima te identifikovati praktične mjere za promicanje pozitivne i nestereotipne predodžbe žena i muškaraca u medijima koje uključuju edukaciju novinara/ki, sistemsko praćenje medija u ovoj oblasti i kampanje za promicanje rodne jednakosti.